

Jachthaven Vlieland haalt warmte douche uit zon en zeewater

GOOS BIES

VLIELAND Her en der stranden of mislukken projecten voor verwarming met water, maar op Vlieland worden juist stappen gezet. Het havenkantoor daar stapt over op verwarming met behulp van zon en zeewater.

Trots tonen hoofd havendienst Marijke Osinga-Groenhuis en projectondersteuner Niels Baltussen drie warmtewisselaars. Ze zijn ontworpen door het projectteam van de aanloophaven, zoals ze de jachthaven op Vlieland noemen. Met een stalen frame dat het systeem verstevigt en beschermt tegen schroefwater en botsingen van schepen.

De installatie gaat dinsdagochtend het zeewater in de jachthaven in – en kan er net zo makkelijk uit getakeld worden als dat later een keer nodig is. Het havengebouw is dan van het gas af. In het hoogseizoen kunnen daar straks elke dag 500 mensen douchen met behulp van alternatieve energie. Dat is de helft van de mensen die kunnen verblijven in de 350 boten en 22 charterschepen die in de jachthaven passen. Dus genoeg, wijst de praktijk uit.

„Dit is een prachtig voorbeeld van hoe je van het gas af kan komen”, zegt Osinga-Groenhuis. Bezoekers van de jachthaven kunnen straks op een scherm live alle data volgen over bijvoorbeeld opgewekte energie, de temperatuur van het opgewarmde water en aantal gasten in de haven. Of anders op de website wadenwarmtewissel.nl.

Het systeem is niet alleen duurzaam, maar potentieel ook financieel voordelig. „In zeven jaar is dit terugverdiend”, zegt Baltussen. „En als de Straat van Hormuz dichtblijft twee keer zo snel.” Niet alleen de jachthavengebouw, ook het restaurant en een nabijgelegen woonhuis profiteren van het waterwarmtenet. Bovendien kan de Gemeentewerf er later ook op aansluiten, daarvoor is genoeg energie beschikbaar.

Hoe anders zag het er een jaar of anderhalf geleden uit. De gemeenteraad schoot een proefproject met aquathermie in de haven af. Het idee van dat project was dat uiteindelijk heel het dorp Vlieland met water verwarmd zou worden. De gemeenteraad

was daar huiverig voor, ook gezien allerhande problemen met Duinwijck, een ander voorbeeldproject van gasloos verwarmen. Gevolg was dat een mogelijke subsidie van bijna negen ton uit het Waddenfonds verloren ging.

De Stichting Aanloophaven Vlieland zat niet bij de pakken neer en pakte door. Met behulp van Europese subsidie – 350.000 euro uit de regeling Interreg is nu de verwachting – konden ze een half miljoen euro investeren in het warmtewisselaar-systeem. Met zeewater en 124 zonnepanelen wordt water in het systeem verwarmd, dat in vier tanks van 1000 liter wordt opgeslagen in het havengebouw. „Dat is ons bufferwater voor het douchen, dat zijn eigenlijk onze batterijen”, legt Osinga-Groenhuis uit, die lof toezwaait aan het Harlinger installatiebedrijf Bekkema.

‘Een prachtig voorbeeld van hoe van het gas af te komen’

Voor de reststroom komt een dezer dagen een laadpaal achter het havenkantoor, waar Vlielanders en eilandbezoekers gratis hun auto of fiets kunnen opladen. „Maar alleen als wij overschot hebben, en dat kun je dus live op onze website volgen”, zegt Baltussen.

Het project op Vlieland geldt als voorbeeld voor tal van andere projecten met waterwarmte in Friesland. Baltussen sprak onlangs in Sneek deze initiatiefnemers toe. Volgens de provincie Fryslân lopen er zo'n dertig van dit soort plannen, maar die verlopen zacht gezegd lang niet allemaal even succesvol.

Geen van deze projecten werkt met zout water, ook elders in Nederland niet. Dat maakt de wadenwarmtewissel nog interessanter. De komende jaren moet blijken in hoeverre het systeem bestand blijkt tegen zout water en profiteert van het getijdewater.

Op 9 mei is de officiële opening van het project. Dan kunnen Vlielanders en eilandbezoekers een kijkje nemen in de jachthaven.

Jachthaven Vlieland haalt warmte douche uit zon en zeewater

GOOS BIES

VLIELAND Her en der stranden of mislukken projecten voor verwarming met water, maar op Vlieland worden juist stappen gezet. Het havenkantoor daar stapt over op verwarming met behulp van zon en zeewater.

Trots tonen hoofd havendienst Marijke Osinga-Groenhuis en projectondersteuner Niels Baltussen drie warmtewisselaars. Ze zijn ontworpen door het projectteam van de aanloophaven, zoals ze de jachthaven op Vlieland noemen. Met een stalen frame dat het systeem verstevigt en beschermt tegen schroefwater en botsingen van schepen.

De installatie gaat dinsdagochtend het zeewater in de jachthaven in – en kan er net zo makkelijk uit getakeld worden als dat later een keer nodig is. Het havengebouw is dan van het gas af. In het hoogseizoen kunnen daar straks elke dag 500 mensen douchen met behulp van alternatieve energie. Dat is de helft van de mensen die kunnen verblijven in de 350 boten en 22 charterschepen die in de jachthaven passen. Dus genoeg, wijst de praktijk uit.

„Dit is een prachtig voorbeeld van hoe je van het gas af kan komen”, zegt Osinga-Groenhuis. Bezoekers van de jachthaven kunnen straks op een scherm live alle data volgen over bijvoorbeeld opgewekte energie, de temperatuur van het opgewarmde water en aantal gasten in de haven. Of anders op de website wadenwarmtewissel.nl.

Het systeem is niet alleen duurzaam, maar potentieel ook financieel voordelig. „In zeven jaar is dit terugverdiend”, zegt Baltussen. „En als de Straat van Hormuz dichtblijft twee keer zo snel.” Niet alleen de jachthavengebouw, ook het restaurant en een nabijgelegen woonhuis profiteren van het waterwarmtenet. Bovendien kan de Gemeentewerf er later ook op aansluiten, daarvoor is genoeg energie beschikbaar.

Hoe anders zag het er een jaar of anderhalf geleden uit. De gemeenteraad schoot een proefproject met aquathermie in de haven af. Het idee van dat project was dat uiteindelijk heel het dorp Vlieland met water verwarmd zou worden. De gemeenteraad

was daar huiverig voor, ook gezien allerhande problemen met Duinwijk, een ander voorbeeldproject van gasloos verwarmen. Gevolg was dat een mogelijke subsidie van bijna negen ton uit het Waddenfonds verloren ging.

De Stichting Aanloophaven Vlieland zat niet bij de pakken neer en pakte door. Met behulp van Europese subsidie – 350.000 euro uit de regeling Interreg is nu de verwachting – konden ze een half miljoen euro investeren in het warmtewisselaar-systeem. Met zeewater en 124 zonnepanelen wordt water in het systeem verwarmd, dat in vier tanks van 1000 liter wordt opgeslagen in het havengebouw. „Dat is ons bufferwater voor het douchen, dat zijn eigenlijk onze batterijen”, legt Osinga-Groenhuis uit, die lof toezwaait aan het Harlinger installatiebedrijf Bekkema.

‘Een prachtig voorbeeld van hoe van het gas af te komen’

Voor de reststroom komt een dezer dagen een laadpaal achter het havenkantoor, waar Vlielanders en eilandbezoekers gratis hun auto of fiets kunnen opladen. „Maar alleen als wij overschot hebben, en dat kun je dus live op onze website volgen”, zegt Baltussen.

Het project op Vlieland geldt als voorbeeld voor tal van andere projecten met waterwarmte in Friesland. Baltussen sprak onlangs in Sneek deze initiatiefnemers toe. Volgens de provincie Fryslân lopen er zo'n dertig van dit soort plannen, maar die verlopen zacht gezegd lang niet allemaal even succesvol.

Geen van deze projecten werkt met zout water, ook elders in Nederland niet. Dat maakt de wadenwarmtewissel nog interessanter. De komende jaren moet blijken in hoeverre het systeem bestand blijkt tegen zout water en profiteert van het getijdewater.

Op 9 mei is de officiële opening van het project. Dan kunnen Vlielanders en eilandbezoekers een kijkje nemen in de jachthaven.

Warmtenet in Terherne komt niet van de grond

WILBERT ELTING

TERHERNE Een plan voor een collectief warmtenet voor 220 woningen in de oude kern van Terherne lijkt financieel niet haalbaar. Het dorp zet nu in op individuele aquathermie in de buitenwijken.

Herman Sytema van energiecoöperatie De Poask in Terherne schiet even vol als donderdagavond in een volle zaal in dorps-huis De Buorkerij het hoge woord eruit komt: een collectief warmtenet lijkt voor het dorp onhaalbaar. „Technisch kan het wel. Maar financieel helaas niet. Dat is wel heel erg jammer.”

De Poask ijvert al langere tijd voor een collectieve warmtevoorziening op basis van aquathermie (warmte uit water) voor de 220 woningen in de oude kern van het dorp. Het gaat om woningen die te oud of te klein zijn voor een individuele warmtepomp als vervanger voor de cv-ketel.

Het waterrijke karakter maakt de aanleg een stuk duurder

Het warmtenet kon daar een goed alternatief voor zijn. Plan was om ter hoogte van de Zandslootbrug een technische installatie te bouwen waar de warmte zou worden opgewekt en dit vervolgens verder te distribueren door het dorp.

Aan de plannen is de afgelopen jaren meerdere keren gerekend. In 2022 kwam daar al als conclusie uit dat het project moeilijk haalbaar zou zijn. Een second opinion van het Deense PlanEnergie, dat ook rekende aan een soortgelijk project in Balk, pakte iets positiever uit: het zou net kunnen maar dan wel op de Deense manier.

Voor De Poask aanleiding om door het eveneens Deense Niras een voorlopig ontwerp te laten maken voor het warmtenet. „Omdat we vonden dat we een stap dieper moesten doen”, aldus Sytema. De uitkomsten van dat ontwerp zijn voor de energiecoöperatie nu aanleiding om van de plannen af te zien. De kosten voor de aanleg van het net vallen namelijk hoog uit. Het totale project zou net iets meer dan 10 miljoen

moeten kosten, waarbij zo'n 7,2 miljoen nodig is voor het aanleggen van alle leidingen in het dorp.

Om die investering terug te verdienen zou een megawattuur aan warmte uit het warmtenet 245 euro gaan kosten als alle 220 woningen worden aangesloten. Ter vergelijking: als alle woningen op gas blijven ligt dat bedrag 100 euro lager. De praktijk leert bovendien dat niet alle woningeigenaren mee willen.

Bij een lager deelnamepercentage vallen de kosten nog hoger uit. Doet 70 procent van de mensen mee dan is een megawattuur uit het warmtenet meer dan een keer zo duur als uit gas. „De gasprijs moet verdubbelen wil het uit kunnen”, zegt Sytema. „Maar als dat gebeurt, dan hebben we ook heel andere problemen.”

Bij Sijtze Verbeek, voorzitter van de energiecoöperatie, is de teleurstelling groot. „Het had wel heel mooi geweest als het gewoon geprobeerd was”, zegt hij. „Er moet toch ergens begonnen worden. Maar de drempel is nu te hoog. Ook voor een gemeenteraad om hiermee in te stemmen. Ook al zou je hopen op wat durf. Dat missen we wel.”

Terherne staat niet op zichzelf: ook in Heeg en Baard strandden eerder plannen voor een warmtenet. In Balk lijken de plannen voor nu wel haalbaar.

Terherne heeft volgens Verbeek de pech dat „net te klein en net te ingewikkeld” is. Er zijn bijvoorbeeld net te weinig woningen om aanspraak te kunnen maken op subsidies.

Het waterrijke karakter van het dorp maakt de aanleg bovendien een stuk duurder. „Daar schrokken de Denen ook wel van. Elke keer als je onder het water door moet, kost dat weer een half miljoen.” De Poask maakt met het warmtenet even pas op de plaats. Ytema: „We gaan ons de komende tijd beraden.” Tegelijkertijd zet de energiecoöperatie wel vol in op aquathermie bij individuele woningen in voornamelijk de buitenwijken. Daar ligt veel potentie omdat een groot deel van de huizen in het dorp aan het water ligt. Nog dit najaar moeten de eerste tien woningen een eigen aquathermie-installatie gekregen hebben.

De energiecoöperatie krijgt daarbij hulp van provincie en gemeente die geld beschikbaar stellen voor de aanleg. Het geld is bedoeld als compensatie voor de opstartkosten en als leergeld.

Onzekerheid over netaansluiting, warmtenet Balk in wachtstand

WILBERT ELTING

BALK Een warmtenet in Balk is financieel en technisch haalbaar. Toch kiest de projectorganisatie er nu eerst voor om pas op de plaats te maken en te wachten met het aanvragen van subsidies en vergunningen.

Een reden daarvoor is dat nog niet duidelijk is wanneer de benodigde warmtecentrale op het elektriciteitsnet aangesloten kan worden. De verwachting is dat netbeheerder Liander eind dit jaar of begin volgend jaar met meer duidelijkheid komt over wanneer dat kan.

Eigen warmte Balk, de organisatie die de komst van het warmtenet trekt, wil daar eerst op wachten voordat er een aanbesteding kan worden uitgezet. Op basis daarvan kan in 2028 dan een definitief besluit worden genomen of het project wel of niet doorgaat.

Begin dit jaar werd nog gedacht dat in 2028 de schop al de grond in zou kunnen. Of dat gaat gebeuren, hangt ook nog af van de landelijke garantiestelling die in de maak is voor warmtenetten. Met de aanleg van de netten zijn hoge kosten gemoeid die voor partijen als Eigen warmte Balk zelf niet in een keer op te hoesten zijn. Zonder zo'n garant-

stelling wordt het alsnog lastig het project van de grond te krijgen, ook als wel aan de andere voorwaarden kan worden voldaan. Zo kostte het wegvallen van de garantiestelling van de gemeente Súdwest-Fryslân een soortgelijk project in Heeg de kop.

Door nu even de voet van het gaspedaal te halen, voorkomt de organisatie onnodige kosten, zegt Siemon Wiersma, voorzitter van Energie Coöperatie Gaasterland, waarvan Eigen Warmte Balk onderdeel is. „We werken tenslotte met maatschappelijk geld. Zodra alle seinen op groen staan, kunnen we weer vol vooruit, dat is het efficiëntst.”

Lees verder op pagina 21

Balk is een van laatste projecten

VERVOLG VAN PAGINA 2 Eigen Warmte Balk werkt sinds 2021 aan een warmtenet voor het oudere deel van het dorp. De huizen die daar staan, zijn moeilijker om individueel te verwarmen met bijvoorbeeld een warmtepomp zoals dat wel kan in de nieuwere wijken aan de randen van het dorp. De warmte voor het net komt deels uit de Luts door middel van aquathermie en uit restwarmte van plasticfabrikant AVK. Warmte via het net is duurzamer en, zo is de verwachting, goedkoper dan aardgas. Balk is nog een van de weinige warmtenetprojecten in een Fries dorp die kans van slagen hebben. Nadat eerder Heeg al niet doorging, werd vorige week ook bekend dat een warmtenet in Terherne financieel onhaalbaar is. Een kleiner project in Baard verdween stilletjes van de radar.